

FORMAREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ A ADULȚILOR – COMPONENTĂ INDISPENSABILĂ A ÎNVĂȚĂRII PE TOT PARCURSUL VIEȚII

CONTINUING PROFESSIONAL TRAINING FOR ADULTS - AN INDISPENSABLE COMPONENT OF LIFELONG LEARNING

Liubovi PRODAN-ȘESTACOVA,
doctor în științe economice, lector universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

Lifelong learning (LLL) is a multidimensional phenomenon with a huge impact on the development of human society. It comes to empower adult education. At the same time, LLL components have certain functions in the general adult education system. Thus, continuing vocational education and training comes to exercise the function of adapting to socio-economic changes taking place in contemporary societies. Thus, governance that has the objective of economic growth must make full use of the power of such an instrument as LLL.

Keywords: human development, learning functions, lifelong learning, continuous professional development.

La nivel european, educația permanentă este privită ca viitorul comun al tuturor într-un mod unic și individual, iar începând cu anul 2000, Consiliul European sugerează statelor-membre că anume învățarea pe tot parcursul vieții trebuie să fie direcția comună de dezvoltare, care poate să asigure o tranziție reușită spre societatea cunoașterii.

Astfel, pornind de la constatarea că „Europa a intrat în era cunoașterii, cu tot ce implică aceasta în viața culturală, economică și socială” și că „modelele învățării, ale muncii și cele ale vieții se schimbă rapid”, Comisia și statele-membre ale UE au optat pentru o strategie comprehensivă de implementare a învățării permanente la nivel individual și instituțional, în toate sferele vieții publice și private [1].

Mesajele-cheie ale Memorandumului privind învățarea permanentă, adoptat de Consiliul European, vizează:

- noi competențe de bază pentru toți;
- realizarea unor investiții superioare în resursele umane;
- încurajarea inovației în predare și învățare;
- valorificarea învățării (inclusiv, aprecierea învățării nonformale și informale);
- regândirea orientării și consilierii;
- apropierea învățării de domiciliu [5].

Este evident, că rolul și valoarea educației în dezvoltarea umană au fost recunoscute mult mai înainte de anul 2000. În același timp, societatea, recunoscând per ansamblu valoarea educației, atribuie acestui proces diferite scopuri și funcții în diferite perioade istorice. Scopurile și obiectivele educației sunt dependente de condițiile socioeconomice și politice ale societății în perioada respectivă, de cultura și moralitatea acestei societăți, de valorile vitale ale acesteia [7, p. 97].

Complexitatea acestor condiții determinante face ca funcțiile esențiale ale educației să fie prioritizate și îmbinate în diferite moduri. Totodată, realizarea funcțiilor cognitive, praxiologică și axiologică ale educației servește realizării diferitelor obiective și dobândirii diferitelor competențe.

Funcția cognitivă a educației presupune informatizare, culturalizare, raționalizare (dezvoltarea gândirii critice), care îi permite omului să poată ști (ceva).

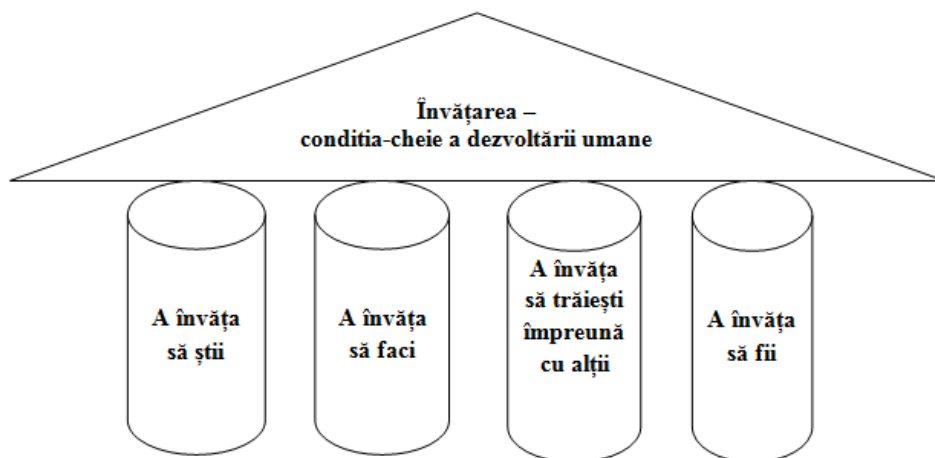
Funcția praxiologică presupune instrumentalizare/tehnologizare, profesionalizare, specializare, integrare socioprofesională și permite persoanei formabile să poată să facă (ceva).

Funcția axiologică presupune socializare, conștientizare individuală, socială, civică, juridică, precum și moralizare și permite persoanei să poată să fie (om).

Practic, aceste funcții și finalități pe care le produc se conceptualizează în Raportul Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul al XXI-lea către UNESCO (1996) drept „un mod de educație bazat pe patru piloni: a învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu ceilalți, a învăța să fi” [3].

Autorii raportului reflectă asupra educației/învățării în condițiile istorice actuale ale globalizării („educating the global village”) și ale multidimensionalității, asupra alegerii modelului educațional de către societățile contemporane sub influența factorului politic, economic și social. Astfel, pilonii educației prezentați în Raport (fig. 1), vin să contribuie la creșterea calității vieții oamenilor prin ridicarea nivelului obiectivelor/finalităților dezirabile de la coeziune socială la democrație participativă, de la comunitate locală la societate globală, de la creșterea economică la dezvoltarea umană.

Fig. 1. Pilonii învățării.

Sursa. adaptată de autor după. [3]

Conceptul de învățare pe tot parcursul vieții (lifelong learning- LLL) vine să confirme că învățarea are loc nu doar tradițional în copilărie într-un cadru formal/ instituționalizat. Învățarea pe tot parcursul vieții presupune toate situațiile/ activitățile realizate pe parcursul vieții care au ca scop/permit acumularea/ îmbunătățirea cunoștințelor, abilităților și competențelor.

Pe parcursul ultimilor cincizeci de ani, schimbările și inovațiile științifice și tehnologice permanente au influențat foarte mult percepția conceptului de învățare. Mai cu seamă la adulți, învățarea nu mai poate fi divizată în timp și spații/cadru pentru acumularea cunoștințelor (instituția de formare) și timpul și spațiu pentru aplicarea cunoștințelor (locul de muncă). Din

contra, învățarea poate fi văzută ca ceva ce are loc continuu în interacțiunile noastre zilnice cu alții și cu lumea în jurul nostru. Această abordare a învățării poate fi regăsită în teoria constructivistă (o teorie filosofică despre natura cunoașterii) care presupune că cunoștințele nu sunt primite pasiv din lumea înconjurătoare sau din surse cu autoritate, ci sunt construite de către indivizi sau grupuri atribuind sensul practicilor experimentale ale acestora. Astfel, învățarea poate lua forma învățării formale sau a celei non-formale sau deveni învățare autodirijată.

Totodată, termenul de învățare pe tot parcursul vieții este pe larg utilizat în diferite contexte, dincolo de școlarizarea tradițională, cum ar fi: home schooling (contextul de a învăța să înveți), educația adulților (dobândirea calificărilor formale), educația/formarea continuă (ce presupune de cele mai dese ori cursuri de scurtă durată fără acordarea creditelor de studiu oferite de instituțiile de învățământ), muncă intelectuală (ce include dezvoltarea profesională și învățarea la locul de muncă), mediu de învățare personal sau învățare autodirijată (ce presupune utilizarea unui set de resurse și instrumente, inclusiv online) [8].

În realitățile actuale ale Republicii Moldova este recunoscută importanța conceptului LLL prin includerea în Codul Educației aprobat în anul 2014 a Titlului VII „Învățarea pe tot parcursul vieții”, care stabilește cadrul general al învățării pe tot parcursul vieții, modalitățile de realizare și finanțare a acesteia (art.123-125) [2]. Deci, la nivelul normativ avem creat un cadru pentru LLL.

La nivel funcțional, o bună parte din practicile descrise în cadrul normativ au existat și până în 2014, fiind reglementate de o serie de diverse acte regulatorii, astfel stabilind contextul formal al educației adulților. Contextul formal în cea mai mare parte este caracteristic formării profesionale continue, prin care se înțelege orice proces de instruire în cadrul căruia un salariat, având deja o calificare ori o profesie, își completează competențele profesionale prin aprofundarea cunoștințelor în domeniul specialității de bază sau prin deprinderea unor noi metode sau procedee aplicate în cadrul specialității respective. Formarea profesională continuă a adulților se realizează prin programe de recalificare, calificare suplimentară, specializare, policalificare și perfecționare.

Acest segment al educației adulților a fost cel mai „popular” în ultimii ani, deoarece are la bază un model instituțional acceptat de toate părțile interesate: instituția de formare, formabilul, societatea (statul). Probabil, până la crearea de către instituțiile guvernamentale a posibilităților de certificare a competențelor profesionale, funcționale și sociale dobândite în contextul nonformal și/sau informal, segmentul formal va rămâne cel mai solicitat și credibil.

Astfel, în absența unui sistem coerent, agreat de către toți actorii responsabili, învățare pe parcursul vieții este realizată fragmentar, sporadic și adesea parțial, în funcție de circumstanțele contextuale specifice. Acest fapt generează o serie de bariere în vederea implementării eficiente a conceptului LLL.

Una din dificultăți o constituie modalitatea actuală de colectare a datelor statistice în domeniul educației adulților, care nu permite realizarea unei analize obiective referitor la dimensiunea și specificul segmentelor de instruire formală și nonformală a adulților. În anul 2008, Biroul național de statistică (BNS) al Republicii Moldova a abordat problema comparabilității internaționale a principalilor indicatori statistici ca instrument de analiză a sistemului național educațional și elaborarea politicilor educaționale. Actualmente, BNS elaborează anual publicația statistică „Educația în Republica Moldova”. Datele sunt agregate și prezentate pe niveluri: educația timpurie, învățământul primar, gimnazial, liceal, profesional tehnic secundar, profesional tehnic postsecundar, superior și postuniversitar, în conformitate cu structura organizatorică a sistemului național de învățământ. Din structura raportului se observă că statistica cu privire la educație nu cuprinde date referitoare la învățarea pe parcursul vieții. Indicatorul de cuprindere a populației în învățământ reflectă câteva segmente/categorii ale populației de până la 23 de ani, segmentul de vârstă de 24 de ani și peste nefiind divizat pe categorii [9].

În spațiul european, Indexul european pentru învățare permanentă ELLI (The European Lifelong Learning Index) propune un sistem coerent de indicatori pentru învățarea permanentă la nivel european. Indexul ELLI reprezintă o evaluare comparativă anuală a stării de fapt a educației permanente în Europa în contexte variate precum școală, universitate, comunitate, loc de muncă, angajare civică, viață de familie, timp liber etc., combinând 36 de indicatori colectați din diferite surse de date [4].

Pentru segmentul formării profesionale continue a adulților din acest set de indicatori pot fi delimitați indicatorii care exprimă pilonul praxiologic al învățării, și reflectă activitățile de formare a abilităților și competențelor (Tabelul 1).

Tabelul 1. Indicatorii învățării permanente care reflectă acumularea abilităților și competențelor

Indicator ELLI	Subindicator (modalitatea de măsurare)
Rezultate ale educației secundare și formării profesionale	Rata de absolvire a învățământului secundar profesional.
Participarea la educația și formarea profesională non-formală	Participarea la formarea la locul de muncă (non-formal) Participarea angajaților la cursuri de formare profesională continuă. Numărul de ore alocat cursurilor de formare profesională continuă.
Oferta de educație și formare profesională (non-formală)	Ponderea întreprinderilor care oferă formare continuă angajaților. Costuri adiacente ale formării profesionale continue. Ponderea întreprinderilor care oferă orice altă formă de formare (nonformal). Cheltuielile cu formarea, ca parte a măsurilor de ocupare pe piața muncii.
Integrarea învățării la locul de muncă	A învăța noi lucruri la locul de muncă. Realizarea unor sarcini repetitive la locul de muncă. Realizarea unor sarcini complexe la locul de muncă. Angajați care utilizează Internet-ul la locul de muncă

Sursa. ELLI European Lifelong Learning Indicators. Making Lifelong Learning tangible, Bertelsmann Stiftung, 2010.

Din spectrul de indicatori prezentați în tabel, reieșind din datele statistice publicate, pot fi măsurate doar rezultatele învățământului secundar profesional [9].

În acest context, este nevoie de proiectare și implementare a unui sistem relevant și coerent de monitorizare, analiză și prognoză a activităților de învățare pe parcursul întregii vieții pentru a măsura și a estima progresele înregistrate, dar și pentru a elabora măsuri de corecție și de îmbunătățire, bazându-se pe dovezi factologice [6].

Un alt aspect, care determină în mod hotărâtor intensitatea procesului LLL într-o țară, ține de alocarea resurselor financiare pentru instruirea adulților. Finanțarea învățării pe tot parcursul vieții se realizează prin fonduri publice și private pe baza parteneriatului public-privat, prin finanțare și cofinanțare din partea angajatorilor, organizațiilor nonguvernamentale, prin

fonduri nerambursabile din programe europene și prin contribuția beneficiarilor. Însă, pentru o analiză a eficacității cheltuielilor realizate pe plan național nu avem un sistem/o platformă care ar agrega datele cu privire la investiția în educația adulților, cel puțin, în ceea ce privește investiția banilor publici.

Autorul este conștient de faptul că măsurarea tuturor aspectelor educației adulților și a impactului acesteia asupra dezvoltării societății este un exercițiu greu de realizat. Mai ales în perioada actuală, când prin intermediul tehnologiilor moderne, care invadează fiecare aspect al vieții personale și profesionale ale oamenilor, învățarea are loc mai frecvent (pe alocuri permanente) și la un nivel mult mai complex.

Totuși o strategie la nivel național (însoțită de un plan) în domeniul formării profesionale continue (ca una din componentele învățării pe tot parcursul vieții) ar putea să ofere un cadru comprehensiv de modelare și direcționare a instruirii adulților în direcția realizării obiectivelor guvernamentale de creștere economică și reducere a sărăciei. Capacitatea sporită de atingere a acestor obiective va fi posibilă datorită ridicării gradului de profesionalizare a angajaților și creșterii productivității muncii. Totodată, pe lângă efectele sale economice învățarea pe tot parcursul vieții va putea asigura dezvoltării umane un caracter inclusiv, inteligent și durabil.

BIBLIOGRAFIE

1. Callo T., Kuznețov L., Hadîrca M., Afanas A. Concepția învățării pe tot parcursul vieții. Institutul de Științe ale Educației, Chișinău, disponibilă pe <http://ise.md/activitai/169-conceptul-de-nvare-pe-tot-parcursul-vieii.html>
2. Codul Educației Republicii Moldova nr.152 din 17.07.2014.
3. Delors J. et al. Learning: the treasure within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the XXI Century. UNESCO Publishing, 1996, 46 p. Disponibil pe <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000109590>
4. ELLI European Lifelong Learning Indicators. Making Lifelong Learning tangible, Bertelsmann Stiftung, 2010.
5. Memorandum on Lifelong Learning. European Council. Lisbon. 2000. Disponibil pe <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:c11047&from=EN>
6. Poștan L. Calitatea educației în Republica Moldova din perspectiva Indexului European pentru Învățare Permanentă. În: Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiunii învățământului modern general și universitar. Materialele conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională, vol. 2. Chișinău: UST, 27-28 octombrie, 2017, pp. 60-64.
7. Prodan-Șestacova L. Opțiunile strategice în alegerea paradigmei de formare a funcționarilor publici. În: Conf. șt. practică internațională „Consolidarea administrației publice locale și perspectivele europene ale Republicii Moldova”, AAP, Chișinău, 2018, pp. 97-102.
8. www.en.wikipedia.org/wiki/Lifelong_learning, accesat pe 10.04.2019.
9. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Educatia/Educatie_RM_2018.pdf, accesat pe 11.04.2019.